

Yaşanabilir bir kent için **PLAN ŞART**

Yaşanabilir Bir Kent İçin Plan Şart

Bursa bir süredir nasıl bir kent olduğu ve nasıl bir kent olmak istediğini tartışıyor. Bursa Sanayicileri ve İşinsanları Derneği de (BUSİAD) yaklaşık 4 yıldır aktif olarak bu tartışmaların içinde yer alarak son iki yıldır da **“Sanayi, Tarım ve Turizm ile Gelişen Bursa”** vizyon belgesi çalışmasıyla bu tartışmalarda düşüncelerini bilimsel bir temelde verilerle ortaya koyan ender kuruluşlar arasında.

Bir kentin yaşanılabilir olması için dün ve bugünün bilinmesi ve bu bilgilere dayanılarak geleceğinin de tüm paydaşların asgari oluruyla planlanması gereklidir.

Hedef, sanayini tarımın ve turizminden daha ön planda tutan değil, bunları il ölçeğinde planlayarak Avrupa’da çokça örneğinin bulunduğu yaşanabilir şehirler arasında yer almak olmalı. Tıpkı 1961’de Türkiye’nin ilk organize sanayi bölgesini planlayarak oluşturduğu gibi. O gün Türkiye’ye pilot olan ve Pilot Sanayi olarak anılan, organize sanayi bölgesi anlayışı, bugün Bursa için artık planlı kent anlayışına evrilmeli. Bugün de Bursa salt sanayinin değil, sanayi ile birlikte tarım, turizm, hizmet, madencilik, eğitim ve sağlık gibi sektörlerin gelecek yıllardaki gelişim alanlarının da hesaba katıldığı planlı bir kent için pilotluk yapmalı.

Katma değeri yüksek üretim ve hizmet sağlayan, yeşil ve dijital dönüşümü gerçekleştirmiş, toplumsal dönüşümünü tamamlamış ve bunları da sürdürülebilir kılmanın yollarını bulmuş ve uygulamakta olan Bursa, neden ülkemizin diğer şehirlerine de pilotluk yapmasın?

PLANLAMA VE ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Bursa’mızın dolayısıyla ülkemizin kalkınması için doğru planlama yapmak Bursa’mız için olmazsa olmaz bir ön koşuldur. Uzun yıllardır yaşadığımız üzere plansızlık maalesef her alanda geri dönülemez, içinden çıkılmaz sorunlara neden oldu ve oluyor.

04.11.2000 tarihli Resmî Gazete’ de yayımlanan ve halen yürürlükte olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın çıkardığı Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik’in “Tanımlar” başlığını taşıyan 4. maddesi çevre düzeni planını “Ülke ve Bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanım kararlarını belirleyen ve 1/25.000, 1/50.000, 1/100.000 veya daha küçük ölçekli olarak hazırlanan plan” şeklinde tanımlamıştır.

Çevre Düzeni Planı, arazi kullanımına ilişkin ana kararları içerir. Diğer bir deyişle, Çevre Düzeni Planında nerede ve ne büyüklükte sanayi, tarım ve turizm bölgeleri, kentsel ve/veya kırsal yerleşimler ile su toplama havzaları ve su kaynaklarını koruma kuşakları gibi unsurlar belirlenir.

Bu belirlemeler yapılırken öne çıkan temel özellik, arazilerin koruma / kullanma dengesinin sağlanmasıdır.

Aslında, 4856 sayılı kanunda yer alan **“ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkân verme ve rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlama”** nitelemesi, bizlere yaşadığımız alanların koruma ve kullanma dengesini gayet açık bir şekilde anlatmaktadır.

Bu dengenin tüm ilçeleri ile birlikte Bursa'mızın tamamında sağlanmasının ve korunmasının, Bursa'mızda yaşamını sürdüren bütün paydaşların sorumluluğunda olduğu herkes tarafından mutlaka bilinmeli ve bu sorumluluk içselleştirilmelidir.

BURSA'MIZIN DURUMU

Günümüzde Bursa'mız halen 1997 yılında tamamlanıp 1998 tarihinde onaylanan 2020 Çevre Düzeni Planı ile yürütülmeye çalışılmaktadır. Geçen süre içerisinde önce 2030 ardından 2040 planları hazırlandı fakat yürürlüğe sokul(a)madı ve son olarak ta yerel seçimlerin ardından **"Bursa 2050 Çevre Düzeni Planı"** hazırlıklarına başlanıldı.

Delayısıyla, yıllardır bir anlamda plansız bir şekilde, yol haritamız olmadan sadece büyüyoruz, gelişmiyoruz!

Bu gerçeği BUSİAD olarak Mart 2023'te kamuoyu ile paylaştığımız "Bursa Vizyonu Sanayi Tarım Turizm ile Gelişen Bursa" raporumuzda yansıtmaya çalıştık.

Yine oradan bazı alıntılar yaparak güncel verilerle durumumuzu bir kez daha ortaya koyalım.

Aşağıdaki tabloda yer alan 1990 ve 2023 yılı nüfus rakamlarından da görüleceği üzere Bursa'mız, 33 yılda 2 kat büyüyen bir kent. Bu durum salt Bursa'ya özgü değil elbette. Geçen süreçte başta İstanbul olmak üzere tüm Marmara Bölgesi bir çekim merkezi olmuş durumda.

Bu durumun Marmara Denizi'nin ve Nilüfer Çayı'nın kirlenmesine, tarım alanlarının azalmasına, bölgesel farklılıkların büyümesine neden olduğu aşikardır.

Bursa Nüfus Değişimi (*)				
İlçeler	1990	2023	Fark	Fark (%)
Nilüfer	65.799	543.934	478.135	727
Osmangazi	510.902	885.273	374.371	73
Yıldırım	325.159	654.491	329.332	101
İnegöl	126.214	299.203	172.989	137
Görsu	18.681	103.770	85.089	455
Mudanya	38.656	109.964	71.308	184
Kestel	31.710	75.954	44.244	140
Gemlik	78.193	122.171	43.978	56
Orhangazi	56.426	81.862	25.436	45
Karacabey	72.898	85.765	12.867	18
Mustafakemalpaşa	100.410	103.944	3.534	4
İznik	41.942	44.988	3.046	7
Yenişehir	52.717	55.745	3.028	6
Harmancık	12.149	6.334	-5.815	-48
Büyükorhan	19.591	10.325	-9.266	-47
Keles	21.675	11.321	-10.354	-48
Orhaneli	30.015	19.527	-10.488	-35
Toplam	1.603.137	3.214.571	1.611.434	101

(*) Vikipedi Türkiye İl Nüfus Şablonları (24.09.2023 tarihli güncelleme)

Bu nüfus değişim tablosu bize Bursa'mız için üzerinde önemle durmamız gereken daha başka gerçekleri de gösteriyor;

- Büyükorhan, Harmanlık ve Keles nüfusları 2023'te 1990 yılına göre neredeyse yarıya düşmüş durumda.
- Orhaneli nüfusunda da yüzde 35'e yakın azalış görünmekte.
- Buna karşılık Nilüfer'in nüfusu 8.3 kata, Gürsu'nun 5.5 kata, Mudanya'nın 2.8 kata, Kestel'in 2.4 kata, İnegöl'ün 2.4 kata, Yıldırım'ın 2 kata, Osmangazi'nin ise 1.7 kata yakın artmış.
- Orhangazi, Gemlik, Karacabey, Mustafakemalpaşa, Yenişehir ve İznik ilçelerinde ise ciddi bir değişim olmadığı gözlenmektedir.

Bursa'mızın sanayileşmesine de bakacak olursak; Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesinin temelleri yukarıda da belirttiğimiz üzere 1961 yılında Bursa'da atılmış ve Pilot Sanayi olarak 1966'da faaliyete geçmiş, ardından da 1977 yılında İnegöl Organize Sanayi Bölgesi kurulmuştur.

Aşağıdaki tabloda Bursa'mızın sanayi bölgelerinin güncel verileri yer almaktadır.

BURSA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (*)								
Sıra	Tanımı	Yeri	Kuruluş Yılı	Arsa Alanı (ha)	Toplam Parsel Sayısı	Üretim Yapılan Parsel Sayısı	Kalan Parsel Sayısı	Kalan Parsel (%)
1	Bursa OSB (BOSAB)	Nilüfer	1961	705	311	294	17	5
2	İnegöl OSB	İnegöl	1977	261	108	107	1	1
3	Demirtaş OSB (DOSAB)	Osmangazi	1990	491	346	309	37	11
4	Mustafakemalpaşa OSB (MKPOSB)	M.Kemalpaşa	1991	401	62	45	17	27
5	Nilüfer OSB (NOSAB)	Nilüfer	2001	234	286	278	8	3
6	Uludağ OSB (Gürsu OSB)(GÜSOB)	Gürsu	2001	181	254	189	65	26
7	Yenişehir (YOSAB)	Yenişehir	2003	173	44	2	42	95
8	Kestel OSB (KOSAB)	Kestel	2004	73	93	80	13	14
9	Hasanaga OSB (HOSAB)	Nilüfer	2004	214	158	132	26	16
10	Kayapa OSB	Nilüfer	2014	134	231	156	75	32
11	Bursa Teknoloji OSB (TEKNOSAB)	Karacabey	2015	825	136	6	130	96
12	Barakfah OSB	Kestel	2015	246	178	145	33	19
13	Yenice OSB	İnegöl	2017	120	80	36	44	55
TOPLAM KARMA OSB				4.059	2.287	1.779	508	22
1	Bursa Deri İhtisas ve Karma OSB	Nilüfer	1994	177	143	85	58	41
2	Mustafakemalpaşa Mermerciler İhtisas OSB	M.Kemalpaşa	1998	49	20	11	9	45
3	Bursa Tekstil Boyahaneleri İhtisas OSB (TOSAB)	Nilüfer	2005	210	70	0	70	100
4	İnegöl Mobilya Ağaç İşleri İhtisas OSB	İnegöl	2006	675	152	101	51	34
TOPLAM İHTİSAS OSB				1.111	385	197	188	49
17	GENEL TOPLAM			5.169	2.672	1.976	696	26
1	Cerrah SB	İnegöl						
2	Çalı SB	Nilüfer						
3	Başköy SB	Nilüfer						
3	TOPLAM ISLAH SB			0	0	0	0	0

(*) OSBÜK (Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu) 04.11.2024 verileri

Görüldüğü gibi Demirtaş OSB'yi de sayarsak sadece 3 OSB 1990 ve öncesi hayata geçmiştir. 1990'dan bugüne kadar ise oluşumu devam eden 3 ıslah sanayi bölgesi ile birlikte bu sayı 20'yi bulmuş durumdadır.

Sanayi bölgelerinin 8 tanesi Nilüfer'de, 4'ü İnegöl, 2'si Mustafakemalpaşa, 2'si Kestel'de. Aşağıdaki tablolarda diğer dağılımlar ve sanayi bölgesi bulunmayan 9 ilçemiz de görülmüyor.

Bursa Sanayi Bölgeleri Dağılımı (*)		
Nilüfer	8	Büyükorhan
İnegöl	4	Gemlik
M.Kemalpaşa	2	Harmancık
Kestel	2	İznik
Gürsu	1	Mudanya
Osmangazi	1	Orhaneli
Yenişehir	1	Orhangazi
Karacabey	1	Keles
Toplam	20	Yıldırım

(*) 17 Karma ve İhtisas Organize Sanayi Bölgesi + 3 İslah Sanayi Bölgesi

Tablolardaki bu veriler, sanayileşmenin nüfus artışı ile ilişkisi açısından bize önemli bilgiler vermektedir.

Mudanya, şehir merkezine yakın bir sayfiye bölgesi olma özelliğinden dolayı 1990'dan 2023'e kadar geçen sürede nüfusunu katlarken, diğer artış görülen ilçelerde sanayinin itici güç olduğu açıkça görülmektedir.

Özellikle dağ ilçelerindeki nüfus kaybı ise onarılması zor bir noktaya gidiyor. **Artık boşalan köyler değil boşalan ilçeler ortaya çıkıyor!**

BUSİAD olarak yerel seçim sonrası gerçekleştirdiğimiz 17 ilçe belediyesi ziyaretimizde belediye başkanlarımızla **“Bursa Vizyonu Sanayi, Tarım ve Turizmle Gelişen Bursa”** raporumuzu paylaştık. Kendilerinin yöreleri ve Bursa'mız için samimiyetle çalışma arzularını, özellikle dağ ilçelerimizin de biz iş insanlarının yörelerine destek olmasına yönelik isteklerini gördük.

Haklı isyanına tanık olduğumuz Büyükorhan Belediye Başkanımız Sayın Kâmil Turhan'ın bizlerle paylaştığı **“Bursa İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması”** endeksi aşağıda yer almakta olup tüm Bursalı paydaşların bu tabloyu dikkatlice incelemelerinde büyük yarar olduğunu düşünüyoruz.

Turhan, ilçesinin gelişmişlik endeksinde ülkemizin 922 ilçesi içinde 815. olmasına çok içerlemiş durumda. Nilüfer'in 8. olduğu bu listede Nilüfer ve Osmangazi 1. kademe gelişmiş ilçeler listesinde yer alırken, dağ ilçeleri Orhaneli, Harmancık ve Keles 4. Büyükorhan ise 5. kademede yer almakta.

Bu tablo bize planlı bir gelişme olmaması halinde yaşanan durumun da çıplak bir yansımasını gösteriyor.

Bursa İlçelerinin Sosyo - Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (*)

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Nilüfer	8	1	4,072	1
Osmangazi	32	2	2,374	1
Yıldırım	116	3	1,085	2
Mudanya	126	4	1,037	2
İnegöl	131	5	1,018	2
Kestel	166	6	0,777	2
Gemlik	171	7	0,743	2
Karacabey	208	8	0,560	2
Orhangazi	223	9	0,486	2
Mustafakemalpaşa	263	10	0,285	3
Gürsu	281	11	0,176	3
İznik	302	12	0,099	3
Yenişehir	318	13	0,062	3
Orhaneli	524	14	-0,354	4
Harmancık	533	15	-0,372	4
Keles	549	16	-0,392	4
Büyükorhan	815	17	-0,752	5

(*) T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE 2022)

NE YAPILMALI?

Bursa Büyükşehir ve 17 ilçe Belediye Başkanımızı ziyaretimizde gördük ki hazırlamış olduğumuz Bursa Vizyonu “Sanayi, Tarım ve Turizmle Gelişen Bursa” çalışmamızda yer alan öneri ve görüşlerimiz yerinde ve önemli. Bu yazı vesilesiyle o raporumuzun bir kez daha incelenmesini öneriyoruz.

İşte raporumuzdaki Bursa’mızın sosyo-ekonomik dengesizliğini giderebilecek önerilerimizden bazıları;

- Sanayi yapılaşmasına uygun (tarım ve turizme engel olmayan) tekil alanlarda gerekli koşulları sağlamak kaydıyla tekil sanayi yapılarının ve yerleşimlerin oluşumuna izin verilmelidir.

- Nilüfer’de yeni organize sanayi yapılaşmasına gidilmemeli, Bursa’nın diğer ilçelerindeki uygun alanlarda yeni yapılaşmaların olabirliğine bakılmalıdır.

- Tarım özendirilmeli, çiftçilik mesleğine itibar yeniden kazandırılmalıdır.

- Tarımın sanayi olarak görülme anlayışı geliştirilerek iş insanlarının tarıma yönelmesi, büyük ölçeklerde, yetkin iş gücüyle ve teknolojiyi kullanarak üretim yapmaları sağlanmalıdır.

- Tarımsal üretimde genç girişimcilerin yetişmesi desteklenmelidir.

- Üretimden kullanıcıya kadar uzanan süreçte kooperatifçilik yapılanması Bursa ve ülke çapında oluşturulmalı ve desteklenmelidir.

- Tarımsal üretim ve verim teşvik edilmelidir.

- Tarım ürünlerinin işlenip, değerlendirilmesine ve pazarlanmasına yönelik üreticiler ve girişimciler yönlendirilmelidir.

- Termal turizm “Yeşil Bursa” nitelmesi korunarak kamu özel sektör işbirliği ile geliştirilmelidir.

- İnanç turizmine yönelik tarihsel sürece ilişkin yenileme çalışmaları tamamlanmalı ve bu konuya ilişkin kültür turizmi politikaları belirlenerek hayata geçirilmelidir.

- Sektörel yelpazesi en geniş şehir olan Bursa'mız konu bazlı tematik festivaller şehri yapılmalıdır.

- Uludağ'ımız yılın her mevsimi yararlanılabilecek bir alan haline getirilmelidir.

- **"Yeşil Bursa"** söyleminin tüm Bursa il merkezi ve ilçelerinde gözle görülebilir ve yaşanabilir olması sağlanmalıdır.

- Bursa 2050 Çevre Düzeni Planı ilgili tüm paydaşların görüş, öneri ve olurları alınmış olarak hayata geçirilmeli ve plan mutlaka korunmalıdır.

- Bursa'mızın kentsel yenileşim planı merkez ve tüm ilçeler ile birlikte sanayi, tarım ve turizm potansiyelimiz ve hedeflerimiz göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.

- Hem tarımda hem de sanayide teknoloji etkin şekilde kullanılmalı, katma değeri yüksek ürünler üretecek tesisler kurulmalı, alansal verimlilik sağlanmalıdır.

BUSİAD olarak, iş insanlarımızın ve kamusal karar alıcıların Bursa'mızın gelişmesine yönelik alacakları kararların zamanında ve yerinde olması için çalışmalarımızı sürdürüreceğiz.

Aynı şekilde tüm uzmanlık ve çalışma gruplarımızla birlikte Bursa 2050 Çevre Düzeni Planı için de ilgili çalışmalara katılacağız.

Bu arada, yerel seçim sonrasında hemen harekete geçilerek "Bursa 2050 Çevre Düzeni Planı" için Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bursa Planlama Ajansı'nın kurulması, 2025 sonunda bir planın kamuoyu önüne konulmasının planlanması ve planlamanın aşağıdaki 6 bölge esasına göre yapılmasının da önemini vurgulamakta yarar var;

1. Dağ ilçeleri Orhaneli, Büyükorhan, Keles ve Harmancık
2. Merkez ilçeleri Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer, Kestel ve Gürsu
3. Doğu ilçeleri İnegöl ve Yenişehir
4. Kuzey ilçeleri Mudanya ve Gemlik
5. Kuzeydoğu ilçeleri Orhangazi ve İznik
6. Batı ilçeleri Karacabey ve Mustafakemalpaşa

Sonuç olarak, Bursa'nın planlanması, Bursa'mızın topyekûn kalkınmasını sağlayacak şekilde; tüm ilçelerin birlikte düşünülüp ele alınarak, sosyo-ekonomik dengesizliği de giderecek şekilde politikalar geliştirilerek, tüm ilçelerinin orantılı gelişimi üzerine kurgulanmalıdır.

Ziyaretlerimizde gördük ki sanayi, tarım ve turizm açısından bu potansiyel, sektörüne bağlı olarak tüm ilçelerimizde yeterince mevcut.

Bursa 2050 Çevre Düzeni Çalışmalarının tam bir Bursa Mutabakatı sağlanarak hedeflendiği şekilde tamamlanmasını diliyoruz.

BUSİAD Yönetim Kurulu
20 Kasım 2024